

Grönbok om tillämpningen av EU:s straffrättsliga lagstiftning på frågor som rör frihetsberövande

Justitiedepartementet

2011-07-07

Dokumentbeteckning

KOM(2011) 327

GRÖNBOK Stärkande av det ömsesidiga förtroendet inom det europeiska
rättsliga området - en grönbok om tillämpningen av EU:s straffrättsliga
lagstiftning på frågor som rör frihetsberövande

Sammanfattning

Kommissionen presenterade den 14 juni 2011 grönboken *Stärkande av det ömsesidiga förtroendet inom det europeiska rättsliga området - en grönbok om tillämpningen av EU:s straffrättsliga lagstiftning på frågor som rör frihetsberövande*. Grönboken syftar till att utreda hur olika aspekter av frihetsberövanden på grund av brott påverkar det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna och därmed det ömsesidiga erkännandet av rättsliga avgöranden och det rättsliga samarbetet inom EU. Grönboken omfattar frihetsberövanden både före och efter dom. I grönboken ställs tio frågor som medlemsstaterna och andra intressenter ombeds besvara senast den 30 november.

Regeringen välkomnar ansatsen att ytterligare stärka misstänkta personers processuella rättigheter.

1.1 Ärendets bakgrund

Ett av europeiska unionens mål är att bevara och utveckla unionen som ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, bl.a. genom att underlätta det straffrättsliga samarbetet mellan staterna. För att ytterligare utveckla detta samarbete kan åtgärder behöva vidtas för att stärka misstänkta processuella rättigheter. Europeiska unionens råd har den 30 november 2009 antagit en resolution om en färdplan för att stärka misstänkta eller åtalade personers processuella rättigheter vid straffrättsliga förfaranden. I färdplanen uppmanas kommissionen att överväga att lägga fram en grönbok om häktning. I Stockholmsprogrammet¹ (EU:s arbetsprogram för rättsliga och inrikes frågor under åren 2010-2014) anges att det ömsesidiga förtroendet bör stärkas och principen om ömsesidigt erkännande i samband med frihetsberövanden effektiviseras. Vidare anges att insatserna för att främja utbyte av bästa praxis bör fortsätta och att tillämpningen av de av Europarådet antagna europeiska fängelseregler bör stödjas. Frågor som alternativ till fängelsestraff, pilotprojekt som rör frihetsberövanden och bästa praxis för kriminalvårdssystem kan enligt programmet också tas upp.

Grönboken är en del i kommissionens paket om processuella rättigheter vid straffrättsliga förfaranden. Syftet med grönboken är att utreda på vilket sätt användningen av och förhållandena under frihetsberövande påverkar det ömsesidiga förtroendet och därigenom det ömsesidiga erkännandet av rättsliga avgöranden och det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna.

1.2 Förslagets innehåll

Grönboken innehåller tio frågor som kommissionen önskar att medlemsstaterna och andra intressenter ska besvara senast den 30 november 2011. Frågorna rör både förhållandena i medlemsstaterna och behovet av åtgärder på EU-nivå. Frågorna är indelade i fem avsnitt:

1. Betydelsen av olika frågor som rör frihetsberövade personer för EU-instrument som bygger på ömsesidigt erkännande.
2. Frågor som rör häktning.
3. Alternativ till frihetsberövande för barn.
4. Hur övervakningen av förhållanden vid frihetsberövande förbättras.
5. Hur EU kan komplettera Europarådets och medlemsstaternas arbete för att främja goda villkor för frihetsberövade inom EU.

¹ EUT C 115, 4.5.2010, s. 1

Grönboken innehåller en redogörelse för EU-instrument som vilar på principen om ömsesidigt erkännande och som kan påverkas av frågor om frihetsberövanden på grund av brott. Kommissionen framhåller att aktuella instrument inte kan fungera tillfredsställande om det inte finns ett ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna i frågor om frihetsberövande. Kommissionen efterfrågar medlemsstaternas synpunkter när det gäller på vilket sätt dessa EU-instrument påverkas av förhållanden för frihetsberövade och vilka nationella alternativ till häktning och fängelse som finns, hur de fungerar samt hur de skulle kunna främjas på EU-nivå.

Kommissionen konstaterar att häktningstiderna varierar avsevärt mellan medlemsstaterna och att utländska medborgare på grund av den förmodade flyktfaran löper en större risk att häktas än andra. Långa häktningstider kan vara skadliga för den enskilde och kan skada det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna. Mot denna bakgrund efterfrågar kommissionen synpunkter på om bindande minimiregler för omprövning av häktningsskäl och maximitider för häktning bör införas på EU-nivå.

Eftersom frihetsberövanden kan vara särskilt skadliga för barn ställs också frågan om det finns särskilda alternativ till frihetsberövanden som kan utvecklas i förhållande till underåriga.

Kommissionen tar också upp förhållandena för frihetsberövade. Både Europarådet och FN har utarbetat rekommendationer på området. Enligt kommissionen skulle EU kunna bidra genom att verka för bättre samverkan mellan de olika nätverken i syfte att säkerställa likartade förhållanden för frihetsberövade inom EU. I grönboken ställs frågor om hur övervakningen av efterlevnaden av internationella regler på området kan förbättras och hur EU kan bidra till bra normer för frihetsberövanden.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Grönboken innehåller inte några lagförslag.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Grönboken medför inga budgetära konsekvenser.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar att kommissionen efterfrågar synpunkter beträffande tillämpningen av EU:s straffrättsliga lagstiftning på frågor som rör frihetsberövande. Regeringen välkomnar särskilt att synpunkter inhämtas inför ett eventuellt förslag till instrument om tillämpning av EU-straffrättslig lagstiftning på häktningsområdet. Det ligger i linje med deltagardemokratins

enligt artikel 11 i EU-fördraget (i dess lydelse enligt Lissabonfördraget) och med vad som framgår av Stockholmsprogrammet kapitel 1.2.3 att nya lagstiftningsförslag ska läggas fram först efter ett grundligt förberedelsearbete som bl.a. innefattar kartläggning av behov och utnyttjande av medlemsstaternas sakkunskap.

Regeringen välkomnar också ansatsen att ytterligare stärka misstänkta personers processuella rättigheter.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Ej kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Ej kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Grönboken har inte remitterats. Kommissionen inbjuder medlemsstaterna och andra intressenter att besvara de ställda frågorna.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Någon rättslig grund redovisas inte i grönboken.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Grönboken innehåller inte några lagförslag.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Regeringskansliet förbereder svar på de frågor som ställs i grönboken. Kommissionen har bett att få svaren senast den 30 november 2011.

4.2 Fackuttryck/termer